

Santa Maria Sa Vila

Súria

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: C/ Lleida s/n
Emplaçament A uns cent metres al S-SE de can Sivila

Coordenades:

Latitud: 41.83248
Longitud: 1.7533
UTM Est (X): 396480
UTM Nord (Y): 4631928

Classificació

Número de fitxa 08274 - 46
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Jaciment arqueològic
Estil / època: Medieval
Segle XIII-XIV
Estat de conservació Dolent
Notes de conservació: Cap el 1900 es conservava un absis romànic amb volta que va ser enderrocat i, amb posterioritat es va fer desaparèixer tota la part inferior restant (Lladó, 1993A)
Protecció Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Observacions protecció: Inventari del Patrimoni Arqueològic
Accés Fàcil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Privada
Titular: Ajuntament de Súria, C/ Ernest Solvay, 13, 08260-SÚRIA i altres
Autoria de la fitxa ARQUEOCIÈNCIA- J.M. Huélamo
Data de registre de la fitxa: dg., 05/12/1999 - 01:00

Descripció

En un espai sense urbanitzar limitat al NE pel mur de terrassament de la colònia de Santa Maria, al SE per cal "Sendic" i al costat del camí dit de Santa Anna, existeixen escasses restes constructives, de difícil descripció, ja que hi ha brossa i runa escampada. Això, no obstant, s'endevina el que sembla ser una escala de pedra escairada que puja fins una plataforma o replà, sobre el qual hi ha la base d'un pilar fet amb morter. S'observen, així mateix, restes de morter per tota la zona, encara que no es segur que sigui coetani de la mateixa primera construcció.

Observacions:

(segueix del camp història) Entre les donades hi hagué dos canvis en aquest interval de temps: moriren o ho deixaren, Maria de Corretjoles i Berenguera Llorença i entraren com a noves Ermessenda de Rovira i Guilleuma de Coaner. Els dos donats són també persones noves; mentre que el prevere Martí de Rabassa, que s'havia lliurat el 1290, com s'ha acabat de veure, ja no hi residia. Aquest devia ser el nombre màxim de comunitaris de Santa Maria sa Vila, que van disminuint al llarg del segle següent. No es pot saber la dotació completa de la capella i la comunitat però devia ser molt petita. El primer document de 1286, deia que posseïa el domini aloer del mas Coromina, d'un hort i un mallol o vinya nova, també ens deia que els Fàbrega posseïen aquests bens juntament amb la casa que hi havia construïda al costat i en part a sobre de la capella o església de Santa Maria (PLADEVALL, 1984; REGUANT, 1988). La darrera notícia certa és del 21 de juliol de 1331, on en una visita pastoral es dona una visió de clara decadència de la comunitat (PLADEVALL, 1984). Fins el 1542 hi ha forces deixes a l'ermita de Santa Maria i Sant Bartomeu, en canvi, a partir del 1573 quan la vídua Joana Salipota fa celebrar cinc misses de rèquiem per la seva ànima només parla de la capella de Santa Maria sa Vila (PLADEVALL, 1984; REGUANT, 1988). L'any 1584 es fa un inventari de la capella i en ella hi ha uns saltiris de corall, un pali de domàs blanc i blau amb la imatge de la verge del Roser, un mantell de setí vermell, un altre de domàs de color fosc i una casulla, amb estola i maniple. La visita pastoral de 1593 dona notícia de l'existència de dues casulles (PLADEVALL, 1984) El 13 de setembre de 1592, els jurats de Súria feren l'encàrrec al pintor solsoní Miquel Moja de pintar "un retaule de la capella de Santa Maria de fora". El document especifica algunes condicions de l'encàrrec: imatges de sants o de motius religiosos que volien, preu de l'obra i materials que els jurats es comprometien a aportar a l'artista (PLADEVALL, 1984; REGUANT, 1988). L'any 1593 existia una peça de terra nomenada "la font del monestir", que pagava un petit cens a església, però la seva propietat o domini útil era compartit entre Pere Vila del mas Savila i l'hereu del mas Tordell (PLADEVALL, 1984). El segle XVII se sap que la propietat de l'antic monestir es reduïa a poca terra al seu voltant, de fet, el patrimoni era tan petit que durant aquesta centúria ja no hi ha record de la vella comunitat i no es podia tampoc pensar a mantenir no un capellà beneficiat, segons es queixava el 1641, mossèn Joan Reixac, diaca beneficiat de la capella de Santa Maria i Sant Bartomeu, quant el bisbe de Vic li volia imposar l'obligació de residència. També se sap que el beneficiat rebia, en aquest temps, un censal de can Ribera de Coaner (PLADEVALL, 1984; REGUANT, 1988). Cap el 1680 el benefici d'aquest antic monestir ja s'havia extingit i la seva dotació fou cedida a la confraria del Roser, que en quedà així encarregada del culte i que els anys 1688 i 1694, com a mínim, hi feren celebracions litúrgiques (PLADEVALL, 1984; REGUANT, 1988). La darrera notícia de culte a la capella és del 1708, on s'anoten celebracions a Santa Maria de Cererols i a "Santa Maria de Avila". Un aspecte curiós sobre aquest indret es la existència del topònim de "Santa Anna" en la memòria oral, topònim aquest que es troba també anomenant el camí que porta al poble vell i que a més dona nom a una barriada, el raval de Santa Anna.

Història

De l'any 1205 es conserva, a l'arxiu Fàbrega de Cererols, el testament, fet en pergamí, atorgat per Guilleuma de Torroella, germana de Berenguer de Súria i muller de Berenguer de Torroella, del qual prengué el nom. En aquest es fa una deixa a l'església de Santa Maria de Vila (SITJES, 1990). El 8 d'octubre de 1209, el rei Pere el Catòlic, atorga a Bernat de Torre, cases del castell de Súria i de la vila de Santa Maria, en el terme del castell de Súria (REGUANT, 1988). De tota manera, sembla que l'origen de la comunitat monàstica es situa entre els anys 1250 al 1270. Entre 1267 i 1270 va obtenir privilegi de protecció reial de l'infant Pere, fill de Jaume I, confirmat per Alfons el Franc, entre 1283 i 1290 i, finalment, per Jaume II, el 4 d'abril de 1292. Dels tres privilegis reials, tan sols s'ha conservat el darrer (PLADEVALL, 1984; REGUANT, 1988). La primera notícia directa sobre aquesta casa és del 20 de juny de 1286, quan Elsiendis, donada de Santa Maria Sa Vila, va presentar a Pere de Torrents, oficial del bisbe de Vic, una queixa contra Ramon de Fàbrega i contra Bernat, fill seu, en que els acusa de no voler pagar a l'església de Santa Maria les prestacions aloueres que li devien per raó del mas Coromina i per un hort i un mallol que tenien, possessions que eren totes elles de la capella. Els demana finalment que no aterressin el sostre que havia fet el seu pare sobre els arcs de la capella i que ells deien que era de la seva propietat, finalment el demana que aterrin la casa que tenen adjunta a la capella de Santa Maria, en la qual hi havia una obertura o finestra que comunicava amb la capella Els Fàbrega, pel seu costat, ho negaven tot i deien que la casa adjunta a la capella era anterior a ella i que aquella obertura ja hi fou feta al moment de construir-se la capella. Posades així les coses, Pere de Torrents, assessorat per gent competent, va condemnar els Fàbrega a pagar les pensions i delmes endarrerits, els va prohibir d'aterrar el sostre que hi havia sobre la capella i els va manar ensorrar la casa adjunta a l'església. La sentència fou donada a Vic el dia 22 de novembre de 1286 (PLADEVALL, 1984; REGUANT, 1988). Una casa de donats, sobre tot si tenia cura d'una capella i d'un hospital, necessitava d'un patrimoni i unes rendes o cabals per al seu manteniment. Malgrat tenir alguns béns patrimonials la major part dels diners per al seu sosteniment devia procedir dels captiris. La tasca i obligació dels donats era la de fer de recaptadors d'almoines per a la casa. És per aquesta causa que les donades es dirigiren als bisbes de Barcelona i de Vic per obtenir llicència de captar en les respectives diòcesis i per demanar-los també, indulgències amb les quals podessin estimular la generositat dels fidels. Un mateix pergamí de l'antic arxiu parroquial de Súria, avui perdut, conté quatre permisos de captar i les corresponents concessions d'indulgències donats cronològicament pels bisbes: Bernat Pelegrí, bisbe de Barcelona, el 1290; Ponç de Vilaró, bisbe de Vic, el 1302; Ponç de Gualba, bisbe de Barcelona, el 1305 i Berenguer Saguàrdia, bisbe de Vic, el 1307. La comunitat de Santa Maria, comptava el 1290 amb cinc donades i un clergue que, en qualitat de donat, fou admès definitivament a la comunitat el dia 1 de juliol de 1290. El document que ens ho testimonia diu, en síntesi, que Martí de Rabassa, clergue i donat de la capella de Santa Maria sa Vila, lloa i aprova la donació que va fer dels seus bens a l'esmentada capella. Només reté 200 sous de moneda barcelonina de tern, dels quals, i del lucre o fruit que en tregui podrà fer-ne el que vulgui. Se sap que entre 1290 i 1298, la comunitat constava del nombre estable de cinc donades i dos donats.

Bibliografia

INVENTARI (2000) Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya. Carta Arqueològica. Súria (Bages). Barcelona, Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General del Patrimoni Cultural. Servei d'Arqueologia.

LLADÓ, Josep (1993A) "D'una carta del rei Jaume II referent a la vila de Súria" extret de la revista "Ciutat", núm. 17 (1928) pp. 41-43 a Cererols, mil anys d'història (993-1993)" p. 9-13, Súria, Ajuntament de Súria i Associació d'Amics i Veïns de Cererols.

PLADEVALL, Antoni (1984) "Santa Maria Sa Vila. Un petit monestir de donats de Súria (Bages)" Miscel·lània Fort i Cogul, Montserrat, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

REGUANT i AGUT, Josep (1988) "Súria", Història de les comarques de Catalunya. Bages". Volum II, pp. 475-502, Manresa, Edicions Parcir, Edicions selectes.

SITJES I MOLINS, Xavier (1990) "Sant Cristòfol de Súria" Butlletí dels Amics de l'Art Romànic del Bages. Núm. 65, pp. 231-234, Manresa: Amics de l'Art Romànic del Bages.

